יכשל בו דאמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב א) בשביל משקל שני סלעים מילת שהוסיף יעקב ליוסף משאר אחיו נתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים אמר רבי בנימן בר יפת רמז רמז לו שעתיד בן לצאת ממנו שיצא מלפני המלך בחמשה לבושי מלכות שנאמר [1]ומרדכי יצא בלבוש מלכות תכלת וגו' [2]ויפול על צוארי בנימן אחיו כמה צוארין הוו ליה לבנימין אמר רבי אלעזר בכה על שני מקדשים שעתידין להיות בחלקו של בנימין ועתידין ליחרב [2]ובנימין בכה על צואריו בכה על משכן שילה שעתיד להיות בחלקו של יוסף ועתיד ליחרב [3]והנה עיניכם רואות ועיני אחי בנימין אמר רבי אלעזר אמר להם כשם שאין בלבי על בנימין אחי שלא היה במכירתי כך אין בלבי עליכם [3]כי פי המדבר אליכם כפי כן לבי [4]ולאביו שלח כזאת עשרה חמורים נושאים מטוב מצרים מאי מטוב מצרים אמר ר' בנימן בר יפת אמר רבי אלעזר שלח לו יין [ישן] שדעת זקנים נוחה הימנו [5]וילכו גם אחיו ויפלו לפניו אמר רבי בנימן בר יפת אמר רבי אלעזר היינו דאמרי אינשי תעלא בעידניה סגיד ליה תעלא מאי בצירותיה מאחווה אלא אי איתמר הכי איתמר [6]וישתחו ישראל על ראש המטה אמר רבי בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר תעלא בעידניה סגיד ליה [7]וינחם אותם וידבר על לבם אמר רבי בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר מלמד שאמר להם דברים שמתקבלין על הלב ומה עשרה נרות לא יכלו לכבות נר אחד היאך יכול לכבות עשרה נרות [8]ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר אמר רב יהודה אורה זו תורה וכן הוא אומר [9]כי נר מצוה ותורה אור שמחה זה יום טוב וכן הוא אומר [10]ושמחת בחגך ששון זו מילה וכן הוא אומר [11]שש אנכי על אמרתך ויקר אלו תפלין וכן הוא אומר [12]וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך ט)ותניא רבי אליעזר הגדול אומר ב)אלו תפלין שבראש [13]ואת פרשנדתא וגו' עשרת בני המן אמר רב אדא דמן יפו ג)עשרת בני המן ועשרת צריך למימרינהו בנשימה אחת מאי טעמא כולהו בהדי הדדי נפקו נשמתייהו אמר רבי יוחנן ד)ויו דויזתא צריך למימתחה בזקיפא כמורדיא דלברות מאי טעמא כולהו בחד זקיפא אזדקיפו אמר רבי חנינא בר פפא דרש ר' שילא איש כפר תמרתא ה)כל השירות כולן נכתבות אריח על גבי לבינה ולבינה על גבי אריח חוץ משירה זו ומלכי כנען שאריח על גבי אריח ולבינה על גבי לבינה מ"ט שלא תהא תקומה למפלתן [14]ויאמר המלך לאסתר המלכה בשושן הבירה הרגו היהודים אמר רבי אבהו מלמד שבא מלאך וסטרו על פיו [15]ובבאה לפני המלך אמר עם הספר אמר אמרה מיבעי ליה אמר רבי יוחנן אמרה לו יאמר בפה מה שכתוב בספר [16]דברי שלום ואמת אמר רבי תנחום ואמרי לה אמר רבי אסי מלמד ו)שצריכה שרטוט כאמיתה של תורה [17]ומאמר אסתר קיים מאמר אסתר אין [18]דברי הצומות לא אמר רבי יוחנן (א) דברי הצומות ומאמר אסתר קיים ז)(את ימי) הפורים האלה [19]כי מרדכי היהודי משנה למלך אחשורוש וגדול ליהודים ורצוי לרוב אחיו לרוב אחיו ולא לכל אחיו מלמד שפירשו ממנו מקצת סנהדרין אמר רב יוסף גדול ת"ת יותר מהצלת נפשות דמעיקרא חשיב ליה למרדכי בתר ד' ולבסוף בתר חמשה מעיקרא כתיב [20]אשר באו עם זרובבל ישוע נחמיה שריה רעליה מרדכי בלשן ולבסוף כתיב [21]הבאים עם זרובבל ישוע נחמיה עזריה רעמיה נחמני מרדכי בלשן אמר רב ואיתימא רב שמואל בר מרתא גדול תלמוד תורה יותר מבנין בית המקדש שכל זמן שברוך בן נריה קיים לא הניחו עזרא ועלה אמר רבה אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא ח)גדול תלמוד תורה יותר מכבוד אב ואם שכל אותן שנים שהיה יעקב אבינו בבית עבר לא נענש דאמר מר

למה

צריך לאומרן בנשימה אחת. נראה דהיינו לכתחילה אבל בדיעבד יצא: **אמרה** מיבעי ליה. דמשמע דהכי קאמר ובבואה לפני המלך אמרה לו מלבד הספר (ג)שעמו לעשות ולשלוח בכל המדינות אמרה לו עוד ישוב ד)מחשבתו הרעה דכיון דקאמר בבואה אמר משמע שיש לנו לומר מה שאמרה:

הדרן עלך מגילה נקראת

יכשל בו גרסי'. ולא גרסי' זרעו: **כמה צוארין היו לו לבנימין** לא גרסינן. שכן דרך המקרא לכתוב צוארי לשון רבים על חלקת צואריו (בראשית לג) בכה על צואריו: **שיגר לו יין**. לפי שדעת זקנים נוחה הימנו זה הדבר הטוב לו מן הכל: **תעלא**. שועל: **בעידניה**. אם תרצה שעתו מצלחת: **סגיד**. קרי ליה יוסף לפני אחיו מאי בצירותיה מאחווה: **אורה זו תורה**. שגזר עליהן המן שלא יעסקו בתורה: **ויום טוב**. קיימו עליהם ימים טובים: **זו מילה**. ועל כל אלה גזר: **אמרתך**. זו מילה שניתנה במאמר ולא בדיבור ויאמר ה' אל אברהם ואתה את בריתי תשמור (בראשית יז). ומצינו ט) שדוד שמח עליה שנאמר למנצח על השמינית (תהלים ו) כשהיה בבית המרחץ וראה עצמו בלא תורה ובלא מצות כיון י) שנסתכל במילה שמח: **עשרת בני המן ועשרת**. הזכרת שמותן ותיבה הסמוכה אחריהן. כלומר (ב) נשמתן נפלו כאחד: **זקיפא**. פורק"א בלע"ז. כ) בצד אחד זה למטה מזה: **אריח**. הוא הכתב: **לבינה**. הוא חלק שהוא כפליים מן הכתב. והאריח חצי לבינה: **שלא תהא להם תקומה**. שלא יהא להם מקום להרכיב לעדיו תחתיו: **מלמד שבא מלאך כו'**. שהרי התחיל לדבר בלשון כעס וסופו אמר מה שאלתך: הכי גרסינן **אמר רב נחמן יאמר בפה מה שנכתב בספרים**. ולא גרסינן אמרה לו. והכי פירושה סדר המקראות כך הוא וקיבל היהודים את אשר החלו לעשות כי המן בן המדתא האגגי וגו' ובבואה לפני המלך אמר עם הספר וגו' ומרדכי כתב אליהם שיעשו פורים כי המן ביקש לאבדם ומה שבאת אסתר לפני המלך [להתחנן לו] כל זה יאמר שנה בשנה: **עם הספר**. שתהא מגילה כתובה לפניהם בשעת קריאה: **כאמיתה של תורה**. * כספר תורה עצמו. שרטוט הלכה למשה מסיני: **דברי הצומות וזעקתם ומאמר אסתר**. כך סמוכים המקראות: **שפירשו ממנו**. לפי שבטל מדברי תורה ונכנס לשררה: **מעיקרא**. בימי כורש כשעלה (עם) זרובבל מן הגולה ומרדכי עמו י) ונמנו בספר עזרא כ"ד שנה היה בין מנין למנין בימי כורש לדריוש האחרון ולפי שנעשה מרדכי שר בינתים ירד מחשיבותו אצל חכמים: **שכל זמן שברוך בן נריה קיים לא הניחו עזרא ועלה**. יש לך לתמוה למה לא עלה עזרא עם זרובבל בימי כורש עד השנה השביעית לדריוש האחרון לאחר שנבנה הבית כמו שכתוב בעזרא ויבא ירושלם בחדש החמישי היא שנת השביעית למלך וגו' (עזרא ז). ובמדרש שהיה לומד תורה מפי ברוך בן נריה בבבל וברוך לא עלה מבבל ומת שם בתוך השנים הללו. ודאמרן לעיל ל) ברוך נתנבא בשנת שתים לדריוש בבבל היה מתנבא ושולח ספרים לירושלים: **יעקב למד תורה** י"ד שנה בבית עבר כשפירש מאביו ללכת לחרן ולא נענש עליהן על כיבוד אביו ונשאר כל השנים שנשתהה בבית לבן ובדרך נענש כדמפרש ואזיל:

למה

עין משפט נר מצוה

א [מיי' פי"ז מהלכות נחלות הלכה יג טור ח"מ סימן רפב]:

עב ב טור א"ח סי' כה:

עג ג מיי' פ"ב מהל' מגילה הלכה יב סמג עשין ד טוש"ע א"ח סי' תרצ סעיף טו:

עד ד טוש"ע שם סימן תרצא סעיף ד:

עה ה מיי' פ"ז מהל' ס"ת הל' י ופ"א שם הלכה ד סמג עשין כה טוש"ע י"ד סי' ערה סעיף ג ד:

עו ו ז [מיי' פ"ב מהלכות מגילה הלכה ט] טוש"ע א"ח סי' תרצא סעיף [א] ג:

ח [מיי' פ"ו מהלכות ממרים הלכה יג טוש"ע י"ד סימן רמ סעיף יג]:

◆

תורה אור השלם

1. ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות תכלת וחור ועטרת זהב גדולה ותכריך בוץ וארגמן והעיר שושן צהלה ושמחה: אסתר ח טו
2. ויפל על צוארי בנימן אחיו ויבך ובנימן בכה על צואריו: בראשית מה יד
3. והנה עיניכם ראות ועיני אחי בנימין כי פי המדבר אליכם: בראשית מה יב
4. ולאביו שלח כזאת עשרה חמרים נשאים מטוב מצרים ועשר אתנת נשאת בר ולחם ומזון לאביו לדרך: בראשית מה כג
5. וילכו גם אחיו ויפלו לפניו ויאמרו הננו לך לעבדים: בראשית נ יח
6. ויאמר השבעה לי וישבע לו וישתחו ישראל על ראש המטה: בראשית מז לא
7. ועתה אל תיראו אנכי אכלכל אתכם ואת טפכם וינחם אותם וידבר על לבם: בראשית נ כא
8. ליהודים היתה אורה ושמחה וששן ויקר: אסתר ח טז
9. כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר: משלי ו כג
10. ושמחת בחגך אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך והלוי והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך: דברים טז יד
11. שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב: תהלים קיט קסב
12. וראו כל עמי הארץ כי שם יי נקרא עליך ויראו ממך: דברים כח י
13. ואת פרשנדתא ואת דלפון ואת אספתא: ואת פרמשתא ואת אריסי ואת ארדי ואת ויזתא: ואת פורתא ואת אדליא ואת ארידתא: עשרת בני המן בן המדתא צרר היהודים הרגו ובבזה לא שלחו את ידם: אסתר ט ז-י
14. ויאמר המלך לאסתר המלכה בשושן הבירה הרגו היהודים ואבד חמש מאות איש ואת עשרת בני המן בשאר מדינות המלך מה עשו ומה שאלתך וינתן לך ומה בקשתך עוד ותעש: אסתר ט יב
15. ובבאה לפני המלך אמר עם הספר ישוב מחשבתו הרעה אשר חשב על היהודים על ראשו ותלו אתו ואת בניו על העץ: אסתר ט כה
16. וישלח ספרים אל כל היהודים אל שבע ועשרים ומאה מדינה מלכות אחשורוש דברי שלום ואמת: אסתר ט ל
17. ומאמר אסתר קים דברי הפרים האלה ונכתב בספר: אסתר ט לב
18. לקים את ימי הפרים האלה בזמניהם כאשר קים עליהם מרדכי היהודי ואסתר המלכה וכאשר קימו על נפשם ועל זרעם דברי הצמות וזעקתם: אסתר ט לא
19. כי מרדכי היהודי משנה למלך אחשורוש וגדול ליהודים ורצוי לרב אחיו דרש טוב לעמו ודבר שלום לכל זרעו: אסתר י ג
20. אשר באו עם זרבבל ישוע נחמיה שריה רעליה מרדכי בלשן מספר בגוי רחום בענה מספר אנשי עם ישראל: עזרא ב ב
21. הבאים עם זרבבל ישוע נחמיה עזריה רעמיה נחמני מרדכי בלשן מספרת בגוי נחום בענה מספר אנשי עם ישראל: נחמיה ז ז

מסורת הש"ס

א) שבת י: ע"ש, ב) [ברכות ו. מ. סוטה יז. חולין פט.] מנחות לה:, ג) [עי' ב"מ פו. בפי' רש"י שם], ד) [עי' תוס' גיטין ו: ד"ה אריח ותוס' סוטה יז: ד"ה כתבה ותוס' מנחות לב: ד"ה הא], ה) [צ"ל דברין], ו) [בראשית מה], ז) [מנחות מג:], ח) [צ"ל שמוכר], ט) צ"ל כשן, י) ונמנו בספר עזרא ומנוהו לאחר ד' אנשים ולבסוף כשנמנו מנין שני לאחר שנבנה הבית בספר עזרא כ"ד שנה בין מנין למנין שני ימי כורש לאחשורוש וי' שנים של דריוש האחרון, כ) [דף טו.], ל) [ישוב מחשבתו הרעה ומשני יאמר בפה דכיון דקאמר כו' כצ"ל וכן הגיה הרמ"א בגמ' שלו],

◆

גליון הש"ס

גמ' ששון זו מילה. עיין שבת דף קל ע"א ברש"י ד"ה שם: רש"י ד"ה באמיתה. כס"ת עצמו. עי' מנחות דף לב ע"ב תד"ה הא מוריקן:

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר ר' יוחנן הכי קאמר דברי הצומות: (ב) רש"י ד"ה עשרת וכו' כלומר עשרתם נפלו כאחד: (ג) תוס' ד"ה אמרה וכו' מלבד הספר שאמר לעשות:

◆

לעזי רש"י

פורק"א. קלשון.

◆

מוסף רש"י

משקל שני סלעים מילת. לאו דוקא נקט. כתלמידי רבינו יצחק הלוי מצאתי כתונת פסים סביב פס ידו נתן מילת ולא כל הכתונת (שבת י:). אלו תפילין שבראש. אות הן לכל כי שם ה' נקרא עליך (חולין פט.) שכתוב בהם ריש השם שי"ן ודל"ת (מנחות לה:). כמורדיא דלברות. לגרות שם הנהר, מורדיא פן שרב הנוגל מנהיג בו הספינה לרחקה מן האבנים ומן המכשולים ובלע"ז טגירונ"ל (ב"מ פו.). שפירשו ממנו מקצת סנהדרין. לפי שנעשה קרוב למלכות והיה בטל מתלמודו (אסתר י ג).

הדרן עלך מגילה נקראת

◆

רבינו חננאל

וילכו גם אחיו וגו', היינו דאמרי אינשי תעלה בזימנא סגיד ליה. אלו כולן פשוטות הן. א) ליהודים היתה אורה ושמחה וגו'. אמר ר' יהודה אורה זו תורה שנאמר כי נר מצוה ותורה אור. שמחה זה יום [טוב] שנאמר ושמחת בחגך. וששון זו מילה, שנאמר שש אנכי על אמרתך. ויקר אלו תפילין שבראש, שנאמר וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך, ותניא ר' אליעזר אומר אלו תפילין שבראש. עשרת בני המן צריך למימרינהו בנשימה אחת, הקורא את המגילה. מאי טעמא, כולהו כי הדדי נפקי נשמתייהו. ו' דויזתא צריך למימתחיה, דכולהו בחד זקיפא איזדקיפו. כל השירות נכתבות אריח על גבי לבינה ולבינה על גבי אריח, אבל עשרת בני המן ומלכי כנען נכתבין אריח על גבי אריח ולבינה על גבי לבינה. מאי טעמא, אמר ר' אבהו כדי שלא תהא תקומה למפלתן של רשעים. [אמר ר' יוחנן] דברי הצומות וזעקתם, ומאמר אסתר, קיים דברי הפורים. אמר רב יוסף גדול תלמוד תורה יותר מהצלת נפשות, ממרדכי, דמעיקרא קא חשיב ליה בתר ארבעה ובסוף חשיב ליה בתר חמשה. שנאמר אשר באו עם זרובבל ישוע נחמיה [שריה רעליה מרדכי] וגו'. ובסוף כתיב הבאים עם זרובבל ישוע נחמיה עזריה רעמיה נחמני מרדכי בלשן. למה נקרא שמו בלשן, שיודע ע' לשונות. ורצוי לרב אחיו מלמד שפירשו ממנו מקצת סנהדרין. דברי שלום ואמת, מלמד שצריכה שירטוט כאמיתה של תורה. ב) אמ"רו משמיה דרב גידל [גדול] תלמוד תורה מבניין בית המקדש, שכל זמן שהיה ברוך בן נריה קיים לא הניחו עזרא ועלה. ועוד א"מרו משמו גדול תלמוד תורה מכיבוד אב ואם, שכל השנים שהיה יעקב בבית עבר למד תורה ולא נענש עליהן. מנא הני מילי אמר ר' יוחנן

א) דיבור זה מופיע בכת"י לעיל י' ע"ב לפני ד"ה אחשורוש. ב) אולי צ"ל אמר רב שמואל בר מרתא משמיה דרב.